

UPPSALA
UNIVERSITET

Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället (SOU 2018:57)

Utredningen Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället är gediget genomarbetad och täcker in stora områden av barns och ungas läsning från det lilla barnet fram till vuxen ålder. Expertgruppen är överlag positiv till utredningen men vill belysa ett antal punkter ytterligare.

Utredningen tydliggör inte bruket av ordet läsning, det är oklart om man syftar till allmän läskompetens eller till läsning av skönlitteratur. I inledningen 1.1 står att kraven på läs- och skrivförmåga, privat och i arbetslivet, kommer att fortsatt vara viktig. Förmågan antas syfta till andra texter än litterära. Detta står dock i kontrast mot utredningens fokus som främst är på skönlitteratur. Det föranleder frågan om det finns en underliggande tanke i utredningen om att den allmänna läsförmågan övas upp bäst just genom läsning av skönlitteratur och att det är därför läsning av skönlitteratur får en så framskjutande roll i texten. Läsning av litterära texter har dock ett egenvärde i sig och inte endast som ett medel för språkutveckling. Skönlitteraturen bidrar till att skapa inre bilder hos läsaren och utvecklar kognitionen, vilket är viktiga aspekter av läsning och språkförståelse. Det saknas dock andra perspektiv kring introduktionen till läsning för barn och unga, vilken inte bara sker genom skönlitteratur utan även exempelvis genom läsning av faktaböcker. Barn och unga tar del av berättelser i många olika format, ett medium som film kan exempelvis inspirera till bokläsning.

Det är glädjande att vikten av fritidshemmen åskådliggörs. Fritidshemmens unika roll i gränslandet mellan skola och fritid, med syfte att såväl stärka elevernas lärande som att erbjuda en meningsfull fritid är en utmärkt plats att stimulera läsning och språkutveckling. Följaktligen är utredningens förslag att betona detta genom att tydligare skriva fram läsning i läroplanen samt erbjuda berörd personal kompetensutveckling eftersträvansvärt. Viktigt är att se till att fritidshemmens lokaler skapar lässtimulerande miljöer. Allt för stora barngrupper påverkar läsning negativt.

Expertgruppen delar utredningens syn på att skolloven utgör en möjlighet att utveckla barns läsning. En tydligare koppling till

fritidshemmen och deras potentiella roll i en dylik satsning vore önskvärt då dessa ofta har ansvar för barnen under lov.

Litteraturundervisning och kunskaper i barnlitteratur och litteraturredidaktik behöver säkerställas för alla personalkategorier som arbetar läsfrämjande och särskilt för lärare med inriktning förskola, grundskola och fritidshem. Således behöver detta få en tydligare plats i lärarutbildningarna. Detta gäller även för dem som utbildar sig till lärare i svenska som andraspråk. Gruppen läsare med svenska som andraspråk är en växande grupp med behov av riktade insatser. Följaktligen måste alla läsfrämjande insatser som görs, ha ett andraspråks- såväl som flerspråksperspektiv. Utredningen beskriver ett behov av mer forskning om undervisning i svenska som andraspråk och flerspråkiga barns språk- och läsutveckling på modersmålet (s 174) vilket expertgruppen håller med om.

Den nya läroplanen för förskolan lyfter på ett föredömligt sätt fram litteraturläsningens betydelse även för små barn, något som tidigare har saknats i förskolans läroplan och som också skulle kunna tydliggöras ytterligare i grundskolans kursplaner inte bara i svenska och svenska som andraspråk utan också i andra ämnen.

Skolbibliotek är likt fritidshem en bro mellan skola och fritid. Samverkan mellan skola och skolbibliotek/bibliotekarier bör därför uppmuntras. Förslagsvis kan detta ske genom gemensamma moment inom såväl utbildningarna som inom kompetensutvecklingsinsatser. Expertgruppen vill poängtera vikten av bemanning på skolbiblioteken och ställer sig således bakom den på sid 106, föreslagna utredningen.

Att betydelsen av bibliotek och bibliotekariers fortsatta kompetensutveckling lyfts i utredningen är mycket positivt. Ett klargörande är dock önskvärt om hur en sådan kompetensutveckling skulle utföras samt vilken/vilka aktörer som skulle driva den. Faller detta ansvar på Kungliga Biblioteket och regionbiblioteken i samverkan med lärosäten eller finns det andra tilltänkta ansvariga? I det föreslagna läsfrämjandelyftet (s 150) borde även kunskap om arbetsmetoder med inriktning på barns delaktighet, kunskap om barns och ungas behov och medievänor och hur man kan arbeta läsfrämjande med digitala redskap ingå. Dessa arbetsmetoder är inkluderade i bibliotekariers arbete med barn och unga, vilket har förbisett av utredningen.

Folkbildningen nämns i utredningen endast som en resurs att stärka föräldrarnas läsning. Det är dock viktigt att påpeka att

studieförbunden får statsbidrag för verksamheten bland personer från 13 år och uppåt, så man kan med denna resurs även vända sig direkt till ungdomar.

Systematisk uppföljning av insatser för att stärka barn och ungas läsning är naturligtvis en nödvändighet. Det föreslagna inrättandet av ett läsråd med uppdrag att samla och följa utvecklingen inom det läsfrämjande området med årliga rapporter till regeringen är ett bra förslag. I föreslagen sammansättning av rådet nämns representanter för lärosäten vilket är värdefullt. Generellt vad gäller uppföljning behövs dock vidtas försiktighetsåtgärder så att redan belastade yrkesgrupper så som lärare och bibliotekarier inte får för hög arbetsbörda.